

---

## 'ಬಿಡಿ, ಹತ್ತು, ನೂರು, ಸಾವಿರ' - ಕರಣರಣಿ ಲಿಂಗಣ

### ಕಮಲ್‌ಚಂದ್ ಮಾಲಿ

ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆ, ದಾಮೋದರ್‌ಪುರ, ಡಿಗ್ಗಿ ಪಂಚಾಯತ್  
ಮಾಲ್‌ಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕು, ಟೋಂಕ್ ಜಿಲ್ಲೆ

---

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ಶಾಲೆಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೆ ಬೆಳಗಿನ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಹೋಗಿ ತಲಪುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಚಳಿಗಾಲದ ಆರಂಭದ ಆ ದಿನ ನಾವು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ 9-15ಕ್ಕೆ ಎಂದರೆ ಶಾಲೆ ಶುರುವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ನಿಮಿಷಗಳ ಮುನ್ನವೇ ದಾಮೋದರ್‌ಪುರದ ಶಾಲೆಯನ್ನು ತಲಪಿದೆವು. ಶಾಲೆ ಆರಂಭವಾಗುವವರೆಗೂ ಹೇಗೆ ಸಮಯ ಕಳೆಯುವುದು ಎಂಬ ಹಿಂಜರಿಕೆಯಿಂದ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ 3 ರಿಂದ 11 ವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳ ತಂಡವೊಂದು ನಮಗೆ ಶುಭಕೋರುತ್ತಾ ಎದುರಾಯಿತು. ಶಾಲೆಯ ಕಟ್ಟಡವು ಉದ್ದವಾಗಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಕೊಠಡಿಗಳೂ, ಒಂದು ಜಗಲಿಯೂ ಇದ್ದವು. ಜಗಲಿಗೆ ಹೋಗುವ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪುಟ್ಟದಾದ 34 ಜೋಡಿ ಚಪ್ಪಲಿಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬಂತು.

ಒಂದು ಹಾಗೂ ಎರಡನೆಯ ತರಗತಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಆಗಲೇ ತಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕದ ಚೀಲಗಳನ್ನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಜೋರಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಗುಂಪುಗೂಡಿದ್ದರು. ಅವರಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯರಾದ 3, 4 ಮತ್ತು ಐದನೆಯ ತರಗತಿಗಳ ಮಕ್ಕಳು ಹೆಚ್ಚು ಸದ್ದುಮಾಡದೆ ತಮ್ಮ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲೇ ಇನ್ನೂ ಇದ್ದರು. ಮಧ್ಯದ ಕೊಠಡಿ ಅಂಗನವಾಡಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು. ಅಲ್ಲಿನ 15 ಪುಟಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಆಗಲೇ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದವು. ದೊಡ್ಡ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಅವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ದೊಡ್ಡವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಈ ಮಕ್ಕಳ ಸೋದರರೂ ಇರಬಹುದು. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾತಿಯಾದ ಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆ 48 ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ 34 ಆಗಲೇ ಹಾಜರಾಗಿದ್ದವು.

ದಾಮೋದರ್‌ಪುರ ಶಾಲೆಯ ಇಬ್ಬರು ಶಿಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಕಮಲ್‌ಚಂದ್ ಮಾಲಿ ಆಗಲೇ ಬಂದು ಕೆಲವು ಹಿರಿಯ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಮಾತುಕತೆಯಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನರಾಗಿದ್ದರು. ಆ ಏಳು ಜನ ದೊಡ್ಡ ಮಕ್ಕಳೂ ದಾಮೋದರ್‌ಪುರ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ಹಳೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು. ಅವರು ಈಗ ಎರಡು ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರದ ಡಿಗ್ಗಿಯ ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮಕ್ಕಳು ಬಹುತೇಕ ದಿನವೂ ಎಂಬಂತೆ ತಮ್ಮ ಹಳೆಯ ಶಾಲೆಗೆ ಭೇಟಿ ಕೊಟ್ಟು ಆಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ; ಹಳೆಯ ಶಾಲೆಯ ಜೊತೆಗಿನ ಅವರ ಬಾಂಧವ್ಯ ಅಷ್ಟು ಗಾಢವಾದದ್ದು.

ಸುಮಾರು 9.25ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಉಳಿದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕರಾದ ರಾಧೇಶ್ಯಾಮ್ ಚೌಧರಿಯವರು ಬಂದು ತಲುಪಿದರು. ನಿಗದಿತ ಸಮಯಕ್ಕಿಂತ ಹದಿನೈದು ನಿಮಿಷಗಳ ಮೊದಲೇ ಶಾಲೆಯು ತನ್ನ ಬೆಳಗಿನ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ

ಸಭೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ನವೆಂಬರ್ ಮಧ್ಯದ ಮುಂಜಾವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಆಗಲೇ ಒಂದಿಷ್ಟು ಚಳಿಗಾಳಿ ಬೀಸಲು ತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದ, ಹೊರಗೆ ನಡೆಸುವ ಬದಲು ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೆಯನ್ನು ಕೋಣೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಕಾಲು ಮಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕೊನೆಯ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನಾವು ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗಾಡಿನ ಶಾಲೆಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೆಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಶ್ರುತಿಬದ್ಧವಾಗಿ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅಪಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕ, ಸರಸ್ವತಿ ವಂದನೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮತ್ತು 'ಪ್ರೇಮ್‌ಕಾ ಸಾಗರ್', 'ಪ್ರೇಮ್‌ಕಿ ಗಂಗಾ' ಮುಂತಾದ ಪದಗುಚ್ಛಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹಿಂದಿ ಪದ್ಯಗಳು, ದ್ವಿಪದಿಗಳು ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗುವ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ನಿಜಕ್ಕೂ ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಯೇ? ಅಥವಾ ಇದೊಂದು ಪೊಳ್ಳು ಆಚರಣೆಯೇ? ಆದರೆ ಈ ಎಳೆಯ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಮುಖಗಳನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಪ್ರಾಯಶಃ ಇದೆಲ್ಲಾ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಂದಿಷ್ಟು ಮೃದುತ್ವವನ್ನು, ಬೇರೆಯವರೊಂದಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವ, ಅವರಿಗಾಗಿ ಅನುಕಂಪ ಪಡುವ ಗುಣಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತದೇನೋ ಎಂದು ನಂಬಲು ಇಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಈ ಸಭೆ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿನ ಇಡೀ ದಿನದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅವರನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ನಾವು ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಸಭೆ ತನ್ನ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಸೂಚಿಗೆ ಹೊರಳಿತು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ತರಗತಿಯ ಹುಡುಗನೊಬ್ಬ ಸ್ನೇಹದ ಕುರಿತಾದ ಕಥೆಯೊಂದನ್ನು ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದ. ಅದರಲ್ಲಿ 'ಡಕ್ಸ್', 'ಪಾಂಡ್', 'ಫ್ಲೆಂಡ್', 'ರೈಬಿಟ್' ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪದಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಮೂರನೆಯ ತರಗತಿಯ ಮೂವರು ಹುಡುಗಿಯರು ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳು ಅವರೊಂದಿಗೆ ಮೇಳವಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡರು. ಆ ಪದ್ಯವು ಮಳೆಯ ಬಗ್ಗೆ, ನೀರು ಎಷ್ಟು ಅಮೂಲ್ಯ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಇತ್ತು. ನಂತರ ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯ ಹೇಳಿದ್ದಾಯಿತು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜ್ಞಾನ, ಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಲಾಯಿತು. ಎಲ್ಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೂ ನಾವು ಉತ್ತರ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಅನೇಕರು ಕೈ ಎತ್ತುತ್ತಿದ್ದರು. ನಂತರ ಕಮಲ್‌ಚಂದ್‌ರು ಗಣಿತ ಮತ್ತು ಭಾಷೆಗಳ ಕುರಿತು ಕೆಲವೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಬಹುತೇಕ ಮಕ್ಕಳು ಉತ್ತರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದರು. ತಪ್ಪು ಉತ್ತರಗಳನ್ನೂ ಸಮಾಧಾನ ಚಿತ್ತದಿಂದಲೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಯಿತು. ಕಮಲ್‌ಚಂದ್‌ರು 5555 ಎಂದು ಕಪ್ಪು ಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬರೆದು, ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು '5'ಕ್ಕೂ ಒಂದೇ ಮೌಲ್ಯವಿದೆಯೇ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮೌಲ್ಯವು ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಆಧರಿಸಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲೊಬ್ಬನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿದ; 'ಸರ್, ಸಬ್ ಪಾಂಚ್ ಭಿ ಅಲಗ್ ಸೀಟ್ ಪರ್ ಬೈತಾ ಹೈ, ಇಸಲಿಯೆ ಉಸ್ ಕಿ ವ್ಯಾಲ್ಯೂ ಭಿ ಅಲಗ್ ಹೈ' (ಸರ್ ಪ್ರತಿಯೊಂದು 'ಐದು' ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತವಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಮೌಲ್ಯವೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿವೆ). ಆ ನಂತರ ಮಕ್ಕಳು ಆ ಅಂಕಿಗಳ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ 'ಏಕಾಯ್, ದಹಾಯ್, ಸೈಕಡಾ, ಹಜ್ಞಾ' (ಬಿಡಿ, ಹತ್ತು, ನೂರು, ಸಾವಿರ) ಎಂದು ಕೂಗಿದ್ದು ಇಡೀ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ

ಮೊಳಗಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಪ್ರತಿದಿನ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಸಭೆ ಹದಿನೈದು ನಿಮಿಷ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಆರಂಭವಾಗಿ ಇಂಥ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಮಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.

ರಾಧೇಶ್ಯಾಮ್ ಒಂದು ಮತ್ತು ಎರಡನೆಯ ತರಗತಿಯ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ತರಗತಿ ಕೊಠಡಿಗೆ ತೆರಳಿದರೆ, ಕಮಲ್‌ಚಂದ್ 3, 4 ಮತ್ತು ಐದನೆಯ ತರಗತಿಯ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದು ಗಣಿತದ ಪಾಠವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಕಮಲ್‌ಚಂದ್ 4 ಮತ್ತು ಐದನೆಯ ತರಗತಿಗಳಿಗೆ ನೀಡಿದ ಕೆಲಸ ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಅವರನ್ನು ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗುಂಪಿಗೂ ಪೊಲ್ಕಾ ಡಾಟ್‌ಗಳಂತೆ (ಒಂದು ವಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಬಿಂದುಗಳ ಸಮೂಹ) ಬಣ್ಣದ ವರ್ತುಲಗಳಿರುವ ಚಾರ್ಟ್ ಅನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಬಿಡಿ, ಹತ್ತು, ನೂರು, ಸಾವಿರ ಎಂಬ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಂಡಕ್ಕೂ ಒಂದು ಬಳೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಚಾರ್ಟ್‌ನ ಮೇಲೆ ಬುಗುರಿಯಂತೆ ತಿರುಗಿಸಲು ಹೇಳಲಾಗಿತ್ತು. ಬಳೆಯು ಸುತ್ತಿ ಸುತ್ತಿ ಬಂದು ಗುಂಪು ಬಿಂದುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಂತಾಗ ಮಕ್ಕಳು ಬಳೆಯೊಳಗೆ ಎಷ್ಟು ಬಿಂದುಗಳಿವೆ ಎಂದು ಎಣಿಸಿ, ಅವುಗಳಿಗೆ ನೀಡಿರುವ ತಲಾವಾರು ಮೌಲ್ಯದಿಂದ ಗುಣಿಸಿ ಒಟ್ಟು ಮೊತ್ತವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಿತ್ತು. 3ನೆಯ ತರಗತಿಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಆವರಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಮರಗಳನ್ನೂ, ಪೊದೆಗಳನ್ನೂ ಎಣಿಸಿ ಪಟ್ಟಿಮಾಡಲು ಹೇಳಲಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕೋಷ್ಟಕ ತಯಾರಿಸಿ ಒಂದು ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಗಿಡದ ಹೆಸರು, ಇನ್ನೊಂದು ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ, ಎಷ್ಟು ಎಂಬುದನ್ನು ನಮೂದಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವಂಥವನ್ನು ಮೇಲೆ ಬರೆದು, ಅವರೋಹಣ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಉಳಿದವನ್ನು ನಮೂದಿಸಬೇಕಿತ್ತು.

ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದಾಗ ಕಮಲ್ ಚಂದ್‌ರವರು ಅವರ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಕಣ್ಣಿರಿಸಿರುತ್ತಲೇ, ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಮೂಲತಃ ಡಿಗ್ರಿಯ ನಿವಾಸಿಯಾದ 48 ವರ್ಷದ ಕಮಲ್‌ಚಂದ್ 1996ರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಬಿ.ಎ. ಅನ್ನು ಮುಗಿಸಿದರು. ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ವರ್ಷ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿದ್ದು ನಂತರ ಮನೆಗೆ ಹತ್ತಿರವಿದ್ದ ಮಾಲಿದಾನಿ ಎಂಬಲ್ಲಿನ ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಗುತ್ತಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಕರಾದರು. 2008ರವರೆಗೂ ಗುತ್ತಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿದ್ದ ಅವರು ಕೊನೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕ ಹುದ್ದೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡು ಮನೆಯಿಂದ 5 ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ದಾಮೋದರ್‌ಪುರ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಇವರಿಗೆ ಎಂಟು ವರ್ಷದ ಮಗಳಿದ್ದು ಅವಳು ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರದ ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. “ನಿಮ್ಮ ಶಾಲೆಗೆ ಯಾಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ” ಎಂದು ನಾವು ಕೇಳಿದೆವು. ಅವರು ನೀಡಿದ ವಿವರಣೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಟ್ಟಿತು. ಅವರು ಶಾಲೆಗೆ ಒಂದೋ ಕಾಲುನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ಸಿಕ್ಕ ವಾಹನದ ಸವಾರರನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಹಿಂಬದಿಯ ಸೀಟಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. “2008ರ ವರೆಗೆ ನನ್ನ ಸಂಬಳ ಕೇವಲ 1,200 ರೂಪಾಯಿಗಳು. ಈಗ ನಾನು ಮೋಟಾರ್ ಸೈಕಲ್ ಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಹಣ ಸೇರಿಸಿದ್ದೇನೆ.. ಮುಂದಿನ ವರ್ಷದಿಂದ

ಅವಳು ನನ್ನ ಮೋಟರ್ ಸೈಕಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಮೂರನೇ ತರಗತಿಗೆ ಬರುತ್ತಾಳೆ.” ಕಮಲ್ ಚಂದ್‌ರದ್ದು ಕೂಡು ಕುಟುಂಬ. ಅವರ ಇಬ್ಬರು ಸೋದರರು 9 ಬೀಫಾ (ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇದು 5 ಎಕರೆಗೆ ಸಮ) ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಮೂರನೆಯವರು ತರಕಾರಿ ಅಂಗಡಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ತರಕಾರಿ ಮತ್ತು ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುವಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತರೆಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದ ಮಾಲಿ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಜನ. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೂಡು ಕುಟುಂಬಗಳು ಈಗಲೂ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಕಮಲ್‌ಚಂದರು, “ಸಬ್ ಕಾ ಕಿಚನ್ ಅಲಗ್‌ಹೈ” (ಎಲ್ಲ ಕುಟುಂಬಗಳೂ ತಮ್ಮದೇ ಅಡುಗೆಮನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿವೆ) ಎಂದರೆ ಒಟ್ಟಿಗಿದ್ದೂ ಒಂದಷ್ಟು ಖಾಸಗಿತನವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಇರುವುದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ, ಅದರಿಂದಲೇ ಕೂಡು ಕುಟುಂಬ ಉಳಿದಿದೆ ಎಂಬ ಸೂಚ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಹೊಮ್ಮಿಸಿದರು. ಕೌಟುಂಬಿಕ ಸಮಾರಂಭಗಳು ಬಂದಾಗ ಎಲ್ಲ ಸೋದರರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಎಷ್ಟು ಕೊಟ್ಟರು ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಯಾರೂ ತಲೆಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಮತ್ತೆ ಕಮಲ್‌ಚಂದ್ ಶಿಕ್ಷಕ ವೃತ್ತಿಗೆ ಬರೋಣ. ಅವರು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಕುರಿತಾದ ಆರೋಹಣ-ಅವರೋಹಣದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ, ಅವರು ಗ್ರಾಫ್ ಮತ್ತು ಕೋಷ್ಟಕಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡ ರೀತಿ, ಅಂಕಗಳ ಸ್ಥಾನಿಕ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಸೃಜನಶೀಲ ಶೈಲಿ ಇವುಗಳನ್ನು ನಾವು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡೆವು. ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಲೋಚಿಸಿ ಕಮಲ್‌ಚಂದ್ ಹೇಳಿದರು. “ಇವತ್ತು ನೀವು ನನ್ನ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡಿದ್ದು ಹತ್ತು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ಸುತರಾಂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಬರೀ “ಮಾತಾಡು, ಗೀಚಾಡು” ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ನಿಜ, ನಾನು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕನೂ, ಪರಿಶ್ರಮಿಯೂ ಆಗಿದ್ದಿರಬಹುದು, ಆದರೆ ಅದು ಮಾತ್ರವೇ ಸಾಲದು. 2009ರಲ್ಲಿ ನಾನು ವಿಟಿಎಫ್ ಆರಂಭವಾದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗತೊಡಗಿದೆ. ಒಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕನಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ನಾನು ಆ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿತದ್ದೇ ಕಾರಣ. ಒಂದು ಪಾಠವನ್ನು, ತರಗತಿಯನ್ನು, ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನವನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವ ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನೇ ನಾನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡೆ.”

ವಿಟಿಎಫ್‌ನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಮೌಲ್ಯಯುತವಾದದ್ದು ಇದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಒಂದೇ ಒಂದು ಸಭೆಯನ್ನು ತಾನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ ಎಂದು ಉತ್ತೇಕ್ಷೆಯ ಲವಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಕಮಲ್‌ಚಂದ್ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. “ಶಿಕ್ಷಕನಾಗಿ ನಾನು ನನ್ನ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿರುವುದಕ್ಕೂ ವಿಟಿಎಫ್‌ನ ತರಬೇತಿಗೂ ನೇರ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. 2010ರಲ್ಲಿ ಮಾಲ್‌ಪುರ ಎಂಬಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಭಿನ್ನರಾಶಿಗಳ ಕುರಿತಾದ ಕಾರ್ಯಾಗಾರವನ್ನು ನಾನು ಮರೆಯಲಾರೆ. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ನನಗೆ ಭಿನ್ನರಾಶಿಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುವ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಅಗತ್ಯವಿದ್ದ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಯೇ.” ಅವರು ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೋದರು: ಲನಿಂಗ್ ರಿಸೋರ್ಸ್ ಸೆಂಟರ್‌ನಲ್ಲಿ ಇರುವ ಅಪಾರ ಪುಸ್ತಕಗಳ, ಇತರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ತಮಗೂ, ಉಳಿದ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೂ ಬಹಳ ನೆರವಾಗಿದೆ.

ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಸ್ವತಃ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡ ವಸ್ತುಗಳಂತೆಯೇ, ಕಮಲ್‌ಚಂದ್‌ರು ಇತರ ಅನೇಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಅವುಗಳು ಮಕ್ಕಳು ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲು ಬಹಳ ಸಹಾಯಕವಾಗಿವೆ. ಕಮಲ್‌ಚಂದ್ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತುಂಬಾ ಗಂಭೀರ ಸ್ವಭಾವದವರು. “ನನ್ನ ಗಮನವೆಲ್ಲ ನನ್ನ ವೃತ್ತಿಯ ಮೇಲೆಯೇ. ಈ ದಿನ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಏನು ಮಾಡಬೇಕಿದೆ, ಮಕ್ಕಳು ಏನು ಕಲಿಯಬೇಕಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಗುವನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಾನು ಯಾವ ಕೆಲಸ ಕೊಡಬೇಕು - ಇದನ್ನೇ ನಾನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ. ಈಚೆಗೆ ಬಹುತೇಕ ಪೋಷಕರು ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ; ಮಗುವಿಗೆ ಮನೆಗೆಲಸ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಮಕ್ಕಳು ಈಗಾಗಲೇ ಶಿಕ್ಷಿತರಾಗಿದ್ದು, ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಹ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವಾತಾವರಣ ಇರುತ್ತದೆ.”

ಮಕ್ಕಳು ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಮಲ್‌ಚಂದ್ ಆಸಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. “ಮಕ್ಕಳು ಮೊದಲನೆಯ ತರಗತಿಗೆ ಸೇರಿ ನಾವು ಕಲಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದಾಗ ಹತ್ತರಲ್ಲಿ ಆರು ಜನ ಪದವೀಧರರಾಗಬಹುದು ಎಂದು ನನಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅವರು ಐದನೆಯ ತರಗತಿಗೆ ತಲಪುವ ವೇಳೆಗೆ ಹತ್ತಕ್ಕೆ ಹತ್ತೂ ಜನ ಪದವೀಧರರಾಗುತ್ತಾರೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ” ಎಂದು. ನಾವು ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ನೀಡಿದ ಅನೇಕ ಭೇಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಒಂದು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದು ಇದೇ ಮೊದಲು. ಕಮಲ್‌ಚಂದ್ ಅವರ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಸರಿಯಾದುದು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥನೆ ಎನ್ನುವಂತೆ 5ನೆಯ ತರಗತಿಯ ಬೋರ್ಡ್ (ಮಂಡಳಿ) ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ, ಅವರ ಏಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಆರು ಜನ ಎ+ ಶ್ರೇಣಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ದಾಮೋದರ್‌ಪುರದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯು ಇಡೀ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲೊಂದು ಎಂದು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಗ್ರಾಮಗಳು, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಶಾಲೆಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಇದೇ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ದೇವಾಲಯವೊಂದರಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಶಾಲೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಆಗಿನಿಂದಲೂ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯ ರಾಧೇಶ್ಯಾಮ್ ಇದೇ ಶಾಲೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದಾರೆ. 2006ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿದ್ದದ್ದು ಅವರೊಬ್ಬರೇ ಶಿಕ್ಷಕರು. ಅವರು ಮತ್ತು ಕಮಲ್‌ಚಂದ್ ಐಕ್ಯಭಾವದಿಂದ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ರಾಧೇಶ್ಯಾಮ್ ಮುಕ್ತ ಮನಸ್ಸಿನ, ಆಕರ್ಷಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಉತ್ಸಾಹಿ ಮಾತುಗಾರ. ಸುಮಾರು ಐದುನೂರು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಇರುವ ಡಿಗ್ಗಿ ಪಂಚಾಯಿತಿ ತಮ್ಮ ಶಾಲೆಗೆ ಹುಡುಗರು ಬರಬೇಕಾದ ಪ್ರದೇಶ ಎಂದು ಅವರು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಗೆ ಇಲ್ಲಿನ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಮಾತ್ರ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳೂ ಇದೇ ದಾಮೋದರ್‌ಪುರದ ಶಾಲೆಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಜಾಟ್, ಭಿಲ್ (ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟು), ಗುಜ್ಜರ್ ಮತ್ತು ಭೋಪ ಜನರಿದ್ದಾರೆ. ಜಾಟ್ ಮತ್ತು ಗುಜ್ಜರ್‌ಗಳು ರೈತರು, ಭಿಲ್ಲರು ಕಾರ್ಮಿಕರು ಮತ್ತು

ಭೋಪರು ಪ್ರಾಣಿ ಸಾಕಣೆ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. “ನಾವು ದಿನವೂ ಶಾಲೆಬಿಟ್ಟು ಮೇಲೆ ಪೋಷಕರೊಂದಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಕಮಲ್ ಮತ್ತು ನಾನು ನಮ್ಮ ಪಾಠಗಳನ್ನು, ವೇಳಾಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಯೋಜಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದೇವೆ. ಬೆಳಗಿನ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೆಗೆ ಒಂದು ಘಂಟೆಯಷ್ಟು ಸಮಯ ಮೀಸಲಿಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಇಂದು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ತಾವೇ ನೋಡಿದ್ದೀರಿ. ಇದಲ್ಲದೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟಕ್ಕೂ ಒಂದು ತಾಸು ಬಿಡುತ್ತೇವೆ; ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ” ಎಂದು ರಾಧೇಶ್ಯಾಮ್ ಹೇಳಿದರು.

ನಾವು ಹೊರಟುನಿಂತಾಗ ಅವರು ಜೊತೆಗೇ ಬಂದು ಮೊತ್ತಮೊದಲಿಗೆ ಶಾಲೆ ಆರಂಭವಾದ ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಶುರುವಾದ ಸಣ್ಣ ಊರಿನ ಈ ಶಾಲೆ ಇಂದು ಈ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದಿರುವುದರ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಶ್ರದ್ಧಾವಂತರಾದ ಇವರಿಬ್ಬರು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಲ್ಲದೆ ಇನ್ನಾರಿಗೆ ಸೇರಬೇಕು? ಅದು ಇವರಿಬ್ಬರ ಜೀವಿತಕಾಲದ ಸಾಧನೆಯೇ ಸರಿ.